

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Szegedi Ítéltábla dr. Farkas Lilla ügyvéd által képviselt **I.rendű felperes neve (címe)** I. rendű, dr. Farkas Lilla ügyvéd által képviselt **II.rendű felperes neve(címe)** II. rendű, dr. Farkas Lilla ügyvéd által képviselt **III.rendű felperes neve (címe)** III. rendű felperesnek - Spádáné dr. Pelsőczy Kovács Marianna ügyvéd által képviselt **I.rendű alperes neve (címe)** I. rendű, Spádáné dr. Pelsőczy Kovács Marianna ügyvéd által képviselt **II.rendű alperes neve (címe)** II. rendű alperesnek a Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2008. október 31. napján kelt 12.P.20.392/2008/21. számú ítélete ellen a felperesek által 22. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

Í T É L E T E T :

Az elsőfokú bíróság ítéletét azzal a pontosítással **hagyja helyben**, hogy a le nem rótt és állam terhén maradó eljárási illeték összege helyesen 360.000 (Háromszázhatvanezer) Ft.

Kötelezi a felpereseket személyenként, hogy 15 nap alatt fizessenek meg az I. és II. rendű alpereseknek fejenként 10.000-10.000 (Tízezer-Tízezer) Ft másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I N D O K O L Á S :

Az I. rendű alperesi oktatási intézmény speciális nevelési igényű gyermekek oktatását végzi, ellenőrzött, és a helyi önkormányzat képviselőtestülete által elfogadott pedagógiai program alapján. Az I-III. rendű felperesek több éven keresztül folytatták itt a tanulmányaikat. Az I. rendű felperes gyámjának, a II-III. rendű

- 2 -

felperesek pedig korábbi oktatási intézményeinek kezdeményezésére, továbbá a III. rendű felperes a szülő beíratása alapján került a II. rendű alperes szakértői bizottságának javaslatára az I. rendű alperesi oktatási intézménybe beiskolázásra. Az I. rendű felperes jelenleg az I. rendű alperesi iskolában 8. osztályos, a II. rendű felperes 3. osztályos a **Szakközépiskola 1-ben /város 1/-ben**, a III. rendű felperes pedig 2007. év őszétől a **a**

/város 1/-beli Szakközépiskola 2 szakiskolára felkészítő évfolyamára jár - ahova az I. rendű alperestől felvételi nélkül, integrált oktatás keretében felzárkóztató programban való részvétellel került -, azonban tanévet kell ismételnie.

Az I. rendű felperes első, beiskolázását megelőző szakértői vizsgálatára 5-6 évesen, nagyszülője kérésére és részvételével került sor. Előzményként a gyermeket csecsemőkorától asztmatikus problémákkal gondozó **...Kórház** Gyógypedagógusa saját megfigyelései és vizsgálata alapján jelezte, hogy az I. rendű felperes „speciális fejlesztést igényelne, speciális óvodai feltételek között”. Az I. rendű felperes megelőzőleg intézményes nevelésben nem részesült, a II. rendű alperes javaslatára került az I. rendű alperesi iskolába előkészítő jelleggel beiskolázásra. Az időközi kötelező kontroll felülvizsgálatok alkalmával iskolai státusza nem változott, erre vonatkozó törvényes képviselői kérés nem merült fel. Az I. rendű felperes jelenleg a pszichometriai és a szociális-adaptív magatartás fejlettségre vonatkozó kritériumok alapján az enyhe értelmi fogyatékoság övezetébe tartozó képet mutat. A képességstruktúra egyenletes, átfogó elmaradást mutat, az életkoradekvált normaértékekkel való összevetés alapján az I. rendű felperes átlagos fejlettségi szintje a 9 éves korosztálynak megfelelő. A leggyengébben fejlett területen (verbális munkamemória-végrehajtó funkció) 5-3 éves szintet mutat. A képességterületek közül csak a téri gondolkodás vonatkozásában ért el életkorával harmonizáló teljesítményt. Kognitív motivációja alacsony szintű.

A II. rendű felperes beiskolázása normál általános iskolába történt, az első osztályt a második félévben megszakították, majd 8 évesen újrakezdte az első osztályt. A harmadik osztályt is ismételte, ekkor került sor az első szakértői vizsgálatára. Ekkor normál általános iskolai továbbhaladást javasolták, az éppen határon álló intellektuális teljesítménye miatt. Jelezték azonban, hogy ha az általános iskolai előrehaladás a továbbiakban sem lenne eredményes, úgy az év végi sikertelenség után helyezték át a speciális tantervű általános iskolába. A harmadik osztályt háromszor járta, és a II. rendű alperes javaslatára 11 évesen helyezték az I. rendű alperesi iskola 4. osztályába, ahol az eltérő tanterv mellett végig jeles, kitűnő eredményeket ért el. Ezután kezdte a speciális szakmunkásképzőt, ahol szobafestőnek tanul. A II. rendű felperes általános intellektuális képességeit tekintve a normál övezetbe tartozik, az enyhe értelmi fogyatékoság határához közel eső érték mérhető nála. A képességprofil erőteljesen szórt, amelyben relatíve jobbnak, de a normatív szinttől 3-4 évvel elmaradónak mutatkoznak az emlékezeti funkciók, verbális és téri dimenzióban egyaránt, valamint a mechanikusan, „szokásos módon” alkalmazható ismeretekben. Az összetettebb, integratívabb működést (helyzetfelismerést, értelmezést, ismeretalkalmazást, analógiás, illetve kauzális gondolkodást) követelő feladatokban nincs meg az ismeretek transzferálásához

Pf.III.20.627/2008/3. szám

szükséges rugalmasság, gondolkodása megtapad, nem képes a mechanikus „csatornából” kijönni, és meglévő tudását az újszerű helyzet követelményei szerint újrendezni. A konkrét, számára egyértelmű szinten és tevékenységekben viszonylag jól teljesít, de az egyszerű, viszont szokásostól eltérő, elvonatkoztatást, általánosítást igénylő kérdéseket illetően kitérő, értelmezési segítségkéréssel él. Szociális és adaptív viselkedését tekintve a szociális normák elsajátítása területén zavartalan társadalmi integrációra van kilátása,

magasabb fokú tudás megszerzésében képességbeli korlátai akadályozzák. A II. rendű felperes tekintetében 2004. évben készült kontroll bizottsági vélemény személyes vizsgálat alapján. Az időközi kontrollvizsgálatok alkalmával iskolai státusza nem változott, erre vonatkozó törvényes képviselői kérés nem merült fel, szakértői javaslat nem volt.

A III. rendű felperes törvényes képviselője gyermekével nem jelent meg a beíratást megelőző vizsgálaton, az 1999. november 26-án kelt szakértői vélemény felmérés alapján az I. rendű alperesi intézményt javasolta, melynek elfogadását a III. rendű alperes szülője aláírta. Az időközi kontrollvizsgálatok alkalmával iskolai státusza nem változott, erre vonatkozó törvényes képviselői kérés nem merült fel, szakértői javaslat nem készült. A III. rendű felperes általános intellektuális képességeit tekintve átlag alatti övezetbe, az enyhe értelmi fogyatékoság spektrumába esik, gyógypedagógiai szempontból tanulásban akadályozott, a sikeres, teljesítményképes tanulás érdekében speciális megsegítést igényel. Gondolkodása konkrétumokhoz kötött, inkább gyakorlati tapasztalatokon, mint az ok-okozati összefüggések keresésén alapuló. Verbalitás és személyes függetlenség terén teljesítménye saját magához viszonyítottan jobb színvonalú, mint a gondolkodási képességgel összefüggő feladatok során. Az enyhe értelmi fogyatékoság övezetében eső intellektusa miatt eddigi oktatásában az eltérő tanterv szerinti haladás indokolt volt, további szakmatanuláshoz is szüksége van speciális többletsegítségre. A társadalmi részvétel terén jelentős akadályozottsága - a praktikum szintjén mutatkozó jó alkalmazkodó készsége miatt - nem várható, képességeinek korlátai a tanulási folyamatok sikerességében mutatkoznak meg.

2005. év szeptemberében **település 2-ben** egy tíz napos táborozás alkalmával **pszichológus neve1** pszichológus, közoktatási szakértő két gyógypedagógus munkatársával több gyermek vizsgálatát végezték el, és összegzett véleményükben mindhárom felperest ép értelmű, normál iskolai osztályban oktatható gyermeknek vélelmezték.

A II. rendű alperes által végzett kontrollvizsgálatok kapcsán - a korábban jelzett eseteken túlmenően - személyes vizsgálat nélkül - az I. rendű alperes oktatási intézménytől bekért kérdőív került kiállításra, mely tartalmazta, hogy a fejlesztés mely területen volt eredményes, van-e még a tanulónak fejlesztésre szüksége, mely területeken, továbbá a pedagógus véleményét, azt, hogy változtatást igényel-e a gyermek iskolai státusza. A II. rendű alperes dokumentumelemzés alapján elkészítette a szakértői javaslatot, melynek eredményét írásban megküldték a felperesek törvényes képviselőinek. A felperesek törvényes képviselői a szakértői

- 4 -

javaslatokkal szembeni jogorvoslati lehetőségről írásbeli tájékoztatást a jelen per megindítását megelőzően nem kaptak, de az iskolai státusz változatlanul hagyását tartalmazó kérdőíveket túlnyomó részben aláírták, illetve a szakértői javaslaton rögzítésre került, hogy a szülő, törvényes képviselő azzal egyetértett.

A felperesekre vonatkozó kontrollvizsgálati eredmények javaslatai - az aktuális állapot mellett - helytállóak voltak, képességeiknek megfelelő oktatási intézményben lettek elhelyezve. Az I. rendű felperes vizsgálatánál alkalmazott vegyes profilú Budapesti Binet teszt esetében a kultúrafüggőség kevésbé érvényesül, mivel elsősorban elemi praktikus

ismereteket kér számon. A II. rendű felperesnél alkalmazott, széles körben elterjedt Cattell-féle intelligencia teszt kultúra semleges, amely az iskolai tudásanyagtól, valamint a szociális környezet hatásaitól függetlenül méri az értelmi funkciók működését. A III. rendű felperes esetében alkalmazott Színes Raven teszt nonverbális, kultúrához megfelelő eljárás. A felperesek esetében a mérési módszer megválasztásánál, értékelésénél a szociális háttér, a roma sajátosságok külön értékelésre nem kerültek, de negatív diszkrimináció nem valósult meg.

Az I. rendű alperes a szakértői véleményekben leírtaknak megfelelően kezdte meg és folytatta a felperesek oktatását, nevelését, fejlesztését, a felperesek az osztályfokoknak megfelelő és az iskola által meghatározott fejlesztésben folyamatosan részt vettek. Az I. rendű felperes a rehabilitációs fejlesztési órakeret terhére minden évben rehabilitációs fejlesztésben részesült, és ez jelenleg is folyamatosan fennáll nála, a II. rendű felperes a naplóberegjegyzésekből kitűnően a tantervi előírásnak megfelelően halad a tanulmányaiban, az I. rendű alperesi oktatási intézményben töltött utolsó két tanévében rehabilitációs fejlesztésnél nem nevesítették. A III. rendű felperes minden tanévben részesült egyéni, illetve kis csoportos rehabilitációs fejlesztésben.

A felperesek módosított keresetükben annak megállapítását kérték, hogy a II. rendű alperes a szakértői vizsgálatok lefolytatása és közzéte során nem tartotta be az eljárására irányadó jogszabályokat, valamint a többször helytelenül elkészített szakértői javaslatok folytán a felpereseket képességeiknek nem megfelelő oktatást nyújtó intézményben javasolta elhelyezni, ezáltal megsértette a felperesek személyiségi jogait, továbbá az I. és III. rendű felpereseket közvetlenül hátrányosan különböztette meg, amikor etnikai származásukkal összefüggésben őket nem normál, hanem enyhe fokban értelmi fogyatékosnak minősítette. Kérte megállapítani emellett, hogy az I. rendű alperes a felperesek képességeinek nem megfelelő oktatás miatt a II. rendű alperessel egyetemlegesen felel. Kérték egyetemlegesen kötelezni az alpereseket, hogy a Ptk. 84. § /1/ bekezdés d./ pontja alapján a sérelmes helyzetet saját költségükön szüntessék meg, a jogsértést megelőző állapotot a felperesek felzárkóztatásával állítsák helyre. Mindezeket túlmenően egyetemlegesen kérték kötelezni az alpereseket a közoktatási törvény 77. § /3/ bekezdése, Ptk. 84. § /1/ bekezdés e./ pontja, valamint Ptk. 339. §-a és 348. §-a alapján nemvagyoni kártérítésként fejenként 1.000.000 Ft és ezen összegeknek a keresetlevél beadásától járó törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére az egyenlő bánásmód megsértését is magában foglaló személyiségi jogi, illetve kizárólag az I.

- 5 -

Pf.III.20.627/2008/3. szám

rendű alperes tekintetében közoktatási jogviszonyban okozott kár jogcímén. Keresetük jogalapjának alátámasztásaként hivatkoztak az Emberi Jogok Európai Bírósága Nagytanácsa D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság ügyben 2007. november 13. napján hozott ítéletében foglaltakra annak kiemelésével, hogy a II. rendű alperes munkatársai méréseik, értékeléseik során az eltérő etnikai származást, és az ebből eredő eltérő igényeket nem vették figyelembe. Az etnikai hátrányos megkülönböztetés megállapítható, és kellő tájékozottság hiányában a szülői beleegyezés sem ad felmentést az egyenlő bánásmód követelménye alól.

Az alperesek ellenkérelme a felperesek keresetének teljes elutasítására és a felperesek perköltségben való marasztalására irányult. Az I. rendű alperes arra hivatkozott, hogy hozzá, mint oktatási intézményhez szakértői javaslat alapján kerültek a felperesek, és az intézményre kötelező jogszabályok, pedagógiai módszerek, elvárások maradéktalan betartásával valósította meg, és valósítja meg a feladatát, a felperesek a megfelelő képzést megkapták, semmilyen jogalapon, jogcímen kárt nem szenvedtek, a szakértői vélemények megállapításaival az I. rendű alperes a gyakorlati nevelésben tapasztaltak alapján egyetértett. A felperesek tanulásban akadályozott, sajátos nevelési igényű tanulók, akiket megfelelő szakértelemmel, képességeikhez igazodó differenciált fejlesztéssel tanítottak.

A II. rendű alperes védekezésésként előadta, hogy a felperesek enyhe értelmi fogyatékoságaik miatt tanulásban akadályozottak, sajátos nevelési igényű gyermekek, akik a nekik megfelelő legjobb gyógypedagógiai feladatellátást biztosító intézménybe jártak, illetve járnak. A fejlesztés és oktatás hatására készségeik fejlődtek, tudásuk nőtt, személyiségük pozitív irányba fejlődött, mely az I. rendű alperesnél folyó pedagógiai tevékenység érdeme. A felpereseket ellátó oktatási intézmény általános iskolai érvényű bizonyítványt ad, így a továbbtanulás lehetősége a törvény szerint bárhová adott, a középiskolai beiskolázás az egyéni képességek alapján dől el. Utalt arra is, hogy a felperesek szülei, illetve törvényes képviselői tudták, hogy milyen típusú intézménybe kerül a gyermekük, azzal szemben jogorvoslatot nem kértek, integrációra, vagy visszahelyezésre szóló kérelmet nem nyújtottak be a mai napig sem, és áthelyezést célzó felülvizsgálatot egyszer sem kértek. Tagadta, hogy a felpereseket faji hovatartozás, nemzeti, vagy etnikai kisebbséghez való tartozása tekintetében hátrány érte volna, vagy a felperesek egyéb személyiségi jogsérelmet szenvedtek el.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperesek keresetét elutasította és kötelezte őket perköltség megfizetésére. Kifejtette, hogy a bíróságnak nem képezte feladatát abban az általános oktatás- és társadalompolitikai kérdésben való állásfoglalás, hogy az integrált, vagy a szegregált oktatási forma célravezetőbb-e. Rámutatott arra, hogy az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, 1950. november 4. napján kelt Római Egyezmény megkülönböztetés tilalmára vonatkozó cikke a kereset elbírálásánál figyelembevételre került ugyan, azonban a jogsérelem elbírálására az egyezmény 13. és 41. cikkéből következően a belső jog rendelkezései alapján kerülhetett csak sor. Utalt arra is, hogy a Strasbourg Bíróság ítéletei nem kötelező erejűek a magyar

bíróságok számára, azok a jogharmonizáció folytán alakítják a magyar jogot, de közvetlen alkalmazásukra a magyar bíróságoknak kötelezettsége, illetve lehetősége nincsen. A bizonyítási teherrel összefüggésben arra hivatkozott, hogy miután jelen pernek nem a magyar állam az alperese, ezért a felperesek által hivatkozott konkrét ügyben hozott strasbourgi ítélet rendelkezései tekintetben figyelembe nem vehetők. Az érvényesített jogcímen konkrétan a felperesek vonatkozásában megvalósított alperesi jogsértés adhat csak alapot az alperesek marasztalására. E körben vizsgálta a Ptk. 75. § /1/ bekezdését, 76. § /1/ bekezdését és 76. § /3/ bekezdését, továbbá az 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet szabályait. Figyelemmel volt továbbá az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény rendelkezéseire. Megállapította, hogy a törvényes képviselők a II. rendű alperes

iskolai státuszra vonatkozó szakértői javaslatát tudomásul vették, azzal egyetértettek, azt sérelmező eljárást a normál iskolai oktatást javasló 2005. szeptember 15-én kelt szakvélemény elkészültét követően több mint egy évig nem kezdeményeztek. A perben felmerült olyan kérdések vonatkozásában, amelyek megítéléséhez különleges szakértelem szükséges az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Gyakorló Gyógypedagógiai Szolgáltató Intézmény Gyakorló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottságát rendelte ki szakértőnek. A több szakterületet felölelő szakértőkből álló öttagú bizottság által adott, kiegészített szakértői véleményből az a következtetés vonható le, hogy a felperesek valamennyien a képességeiknek megfelelő oktatási intézményben kerültek elhelyezésre, a kontrollvizsgálati vélemények javaslatai - az aktuális állapot tükrében - helytállónak minősíthetők, a felperesek vonatkozásában az alperesek részéről negatív diszkrimináció a mérési módszereket illetően nem történt. Mindhárom felperes esetében átfogó képességzavar áll fenn, mely magyarázza az iskolai készségekben tapasztalt tartós tanulási akadályozottságot. Emiatt az életkornak megfelelő osztályfokra történő tantárgyi felzárkóztatás nem lehetséges. Arra nem merült fel utaló adat, hogy az I. és III. rendű alperest etnikai hovatartozása, roma származása miatt érte volna hátrány, akár az alkalmazott mérési módszereket illetően, akár egyéb okból. A kontrollvizsgálati szakvéleményekből hiányzik ugyan a fejlesztési területek konkrét megnevezése, ugyanakkor a szakvélemények kiállításához alapul vett kérdőív külön kitér a fejlesztő pedagógiai megsegítés területeire. Az I. rendű alperes oktatási intézményben a tanulók a jogszabályoknak megfelelően részesültek oktatásban, nevelésben. A bíróság a bizonyítékok között értékelte a **pszichológus neve2** pszichológus által 2005. szeptember 15. napján kelt pedagógiai-pszichológiai szakvéleményt is, melyet a felperesek az objektív tényfeltárás igényével készítettek. E magánszakértői vélemény a felpereseknél egy rövid időszakon belül elvégzett személyes vizsgálat alapján tartalmaz megállapításokat, ezzel szemben a bírósági kirendelés alapján készült szakértői vélemény komplex szempontrendszer alapján, a személyes vizsgálatokon túlmenően lényegében a felperesek teljes több évre kiterjedő iskolai előmenetelének vizsgálatával készült. A felpereseket egyébként személyesen nem ismerő **pszichológus neve2** tanúvallomásából az elfogadható, hogy a vizsgált gyermek sajátosságaihoz, kulturális és nyelvi háttéréhez igazodó komplex diagnosztika felel meg leginkább a szakmai elvárásoknak, de a peradatokból, a kiegészített szakértői véleményből kitűnően a pedagógiai fejlesztés folyamatában a komplex nyomonkövetés a felperesek esetében megvalósult, a fejlesztő közegben pedig megmutatkozik, ha

- 7 -

Pf.III.20.627/2008/3. szám

csak a szociális körülmények miatt mutatott volna aktuálisan rossz teljesítményt a tanuló, a felpereseknél azonban erre utaló adat nem merült fel. A tanúként meghallgatott **/személy neve/**, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Esélyegyenlőségi Főosztályának Főosztályvezető-helyettese csak általánosságban nyilatkozott az indokolatlanul fogyatékosként minősítés folytán speciális iskolába kerülő gyerekekről, s annak egyik formájaként a roma gyermekek elkülönítéséről. A különböző kutatások eredményei szerint a fogyatékosként minősített gyermekek között a roma tanulók aránya számottevően megnőtt, Bács-Kiskun megyére vonatkozó adatokkal azonban nem rendelkezett, de azt megjegyezte, hogy e megye nem tartozik azon területek közé, ahol nagyobb arányban élnek roma származásúak. Az Európai Rasszizmus és Intolerancia-ellenes Bizottság

(ECRI) Magyarországról készített jelentései általánosságban problémaként említik a roma gyermekeknek a mentális fogyatékkal élő gyermekek számára működtetett iskolákba történő átirányítását. Mindezen adatok együttesen értékelve a felperesek előadása ellenére nem nyújt kellő alapot Bács-Kiskun megye tekintetében, illetve az I. rendű alperesi oktatási intézménybe való beiskolázás körében a roma származású tanulók arányának olyan mérvű felülreprezentáltságának a megállapításához, amely a felperesi kereset jogalapjának fennállását illetően a bizonyítási terhét az alperesekre hárítaná. Az ügyben semmi nem utalt arra, hogy szociális hátrányaik miatt helyezték el a felpereseket az I. rendű alperesi oktatási intézményben, etnikai hovatartozás, vagy egyéb okból bánásmódban való eltérés nem volt kimutatható, és az sem, hogy objektív és ésszerű magyarázat nélkül a felperesekkel szemben hátrányosabban jártak volna el. A szakvélemény további kiegészítését nem látta indokoltnak és elutasította a más szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványt is. A bíróság a kiegészített igazságügyi szakértői véleményt aggálytalannak, meggyőzőnek találta, és azt ítélezése alapjául elfogadta, annak hangsúlyozásával, hogy a kontrollvizsgálatok tekintetében jelzett eljárási hiba és esetenként a személyes vizsgálat mellőzése sem tette kétségessé az I. rendű alperesi oktatási intézménybe való beiskolázás helytállóságát. Együttesen értékelve a felmerült bizonyítékokat a bíróság nem látta megállapíthatónak, hogy bármelyik felperesnek a képességeinek megfelelő oktatáshoz fűződő, illetve az egyenlő bánásmód követelményével összefüggő személyiségi jogát az alperesek megsértették volna, az I. és III. rendű felperest etnikai származásukkal összefüggésben az alperesek hátrányosan megkülönböztették volna, illetve az I. rendű alperes a felpereseket nem képességeiknek megfelelő oktatásban részesítette volna. A felperesek iskolai előmenetelének a perindítás óta is bekövetkezett fejleményei - a felmerült tanulási nehézségek ellenére - az I. rendű alperesi intézményből való továbbtanulással - a felperesek képességeinek kereteihez igazodóan - az önálló életkezdés irányába mutatnak. A Ktv. 77. § /3/ bekezdése a kártérítés jogalapját illetően speciális rendelkezést tartalmaz, így e szabályt a Ptk. 339. § /1/ bekezdésével együtt értelmezve a nevelési-oktatási intézmény, illetve a gyakorlati képzés szervezője felelőssége alól csak akkor mentesülhet, ha bizonyítja, hogy a kárt a működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. A nem vagyoni kár tekintetében a jogellenes magatartás megítélése annyiban sajátos, hogy ez esetben a jogellenességnek az alapja az, hogy a törvény a személyek személyhez fűződő jogait is védelem alá

- 8 -

helyezi. A sérelmet szenvedő fél a Ptk. 84. § /1/ bekezdés e./ pontja alapján nem vagyoni kártérítést csak akkor igényelhet, ha bizonyítja olyan hátrány bekövetkezését, amely indokolja a nem vagyoni kárpótlás megállapítását. Jelen perben viszont egyik felperes vonatkozásában sem volt megállapítható alperesi személyiségi jogsértés megvalósítása, valamint azzal összefüggő hátrányos helyzet bekövetkezése, így kártérítés megítélésére nem volt lehetőség. A jogalap fennálltának hiányában a bíróság a kárösszegezésére nézve külön bizonyítást nem folytatott le.

Az ítélettel szemben a felperesek terjesztettek elő fellebbezést, melyben az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és az alperesek kereseti kérelem szerinti marasztalását kérték. Állították, hogy az elsőfokú bíróság elmulasztotta alkalmazni a 2003. évi CXXV. törvény 19. §-a szerinti bizonyítási teher megfordítását. A felperesek a rájuk eső valószínűsítési kötelezettségnek a méréssel kapcsolatban eleget tettek, és a II. rendű alperes alkalmazásában álló tanúk vallomása is alátámasztja, hogy a felpereseket hátrány

érte, amikor etnikai, illetve szociális helyzetüket nem vették kifejezetten figyelembe a mérési eszközök megválasztása és a mérési eredmények értékelése során. Az elsőfokú bíróság a felperesek fejlesztésére vonatkozó adatok komoly hiányosságai ellenére az ezen hiányosságokat figyelmen kívül hagyó szakértői véleményre alapozta ítéletét. A perben nem az volt a vizsgálendő kérdés, hogy az etnikai származásra alapítva végezték-e a vizsgálatokat, hanem hogy figyelembe vették-e méréseik és értékeléseik során az eltérő etnikai származást és az ebből eredő eltérő igényeket. Az bizonyos, hogy a II. rendű alperes munkatársai nem vették figyelembe az etnikai hovatartozást, ezt **tanú 1** és **tanú 2** tanúvallomása egyértelműen igazolja. A mérés, és főképp a dokumentumalapú felülvizsgálat a **pszichológus neve2** által összefoglalt szakmai elvárásoknak nem felelt meg. Az effektív és szakmailag elvárt komplex vizsgálatot a felperesek álláspontja szerint a kirendelt szakértő és **pszichológus neve2** eltérően határozták meg. A II. rendű alperes egyetlen alkalommal sem vizsgálta felül személyesen a felpereseket, pedig ez szakmai elvárás lett volna. Az nem elfogadható kimentés erre, hogy az emberi erőforrások elégtelenek. A felpereseket hátrány érte, amikor etnikai, illetve szociális helyzetüket nem vették kifejezetten figyelembe a mérési eszközök megválasztása, és a mérési eredmények értékelése során. Ezen álláspontjukat alátámasztja az általuk az elsőfokú eljárásban is hivatkozott strasbourgi ítélet indokolása is. A mérések módszertana sem volt helyes, ezen túl azonban a mérési eredmények értékelésével kapcsolatban fennálló szakmai elvárásokat sem merítette ki a II. rendű alperes magatartása, munkatársainak tanúvallomásából egyértelműen kitűnik, hogy eljárásuk során nem vették figyelembe a felperesek roma etnikai származását, illetve halmozottan hátrányos szociális helyzetét. Jelen esetben is fennáll annak veszélye, hogy a tesztek előítéletesek voltak, a teszteredmények értékelése során nem vették figyelembe a roma gyerekek sajátosságait, így a kérdéses tesztek nem szolgálhattak a vizsgált bánásmódbeli különbségek magyarázataként. Utaltak arra is, hogy a mérések a **pszichológus neve2** által ismertetett szakmai elvárásoknak nem feleltek meg, a felperesek esetében kizárólag intelligencia teszteket használtak, a vizsgálatok egyszeriek voltak, és nem történt saját közegben való megfigyelés. A méréseknek a 2000-es évek elején ismert szakmai elvárásoknak meg kellett volna felelniük, ez pedig nem állapítható meg. A

- 9 -

Pf.III.20.627/2008/3. szám

szakvélemény aggályossá tételére szolgálhat is, hogy csupán 2005-2007. évi adatokat, jogszabályokat vettek figyelembe, korábbi dokumentumok nem álltak a vizsgálatkor rendelkezésre, így azokat a szakértők nem is vizsgálták.

Az I. és II. rendű alperesek az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérték. Az elsőfokú eljárásban előadott valamennyi nyilatkozatukat fenntartották. Hangsúlyozták, hogy jelen perben nem a Magyar Állam az alperes. Az elsőfokú bíróság a bizonyítási teher szabályát jól alkalmazta, a felperesek ugyanis eltérő bánásmódot nem igazoltak. A felperesek szakszerűen kerültek megvizsgálásra. Állapotuknak megfelelő oktatási formában intézményben, megfelelő oktatási módszerekkel kerültek nevelésre-oktatásra. Az alperesek a rájuk vonatkozó valamennyi előírást betartva végezték munkájukat, így a kereset megalapozatlan, ezért indokolatlan lenne az elsőfokú ítélet megváltoztatása.

A felperesek fellebbezése **alaptalan**.

Az Alkotmány 70/A. § /1/ bekezdése - az 54. § /1/ bekezdésében biztosított emberi méltósághoz való joggal összefüggésben - az egész jogrendszer tekintetében az állam kötelezettségévé teszi minden személy egyenlő méltóságának tiszteletben tartását és védelmét. Az Alkotmány 70/A. § /1/ bekezdésében foglalt tilalom nem csak az emberi, illetve az alapvető állampolgári jogokra irányadó, hanem e tilalom - amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot - kiterjed az egész jogrendszerre (61/1992. (XI.20.) AB határozat). Az a megkülönböztetés sérti az emberi méltóságot, amely önkényes, vagyis nincs tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű indoka (35/1994. (VI.24.) AB határozat). Az Alkotmány 70/A. § /3/ bekezdése az esélyegyenlőség előmozdításának alkotmányos alapjait teremti meg. Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése és az esélyegyenlőség előmozdítása, mint szabályozási tárgy ezen túlmenően megjelenik az egyes jogági szabályozásokban is, így arról például a Polgári Törvénykönyv is tartalmaz idevágó rendelkezést (Ptk. 76. §). Többek között az egységes fogalomhasználat és a jogsértésekkel szembeni fellépéshez szükséges megfelelő eszközök megteremtése érdekében alkotta meg az Országgyűlés a 2003. évi CXXV. törvényt (Esélytv.) az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról. E törvény az anyagi jogi szabályok megalkotásán túl eljárási rendelkezéseket is biztosít a jogsértésekkel szembeni fellépésekhez. A tág értelemben vett közfeladatot ellátó szervezetek valamennyi jogviszonyukban kötelesek az egyenlő bánásmód követelményét megtartani (Esélytv. 4. §). Az Esélytv. antidiszkriminációs jogot tartalmaz, ami közvetlenül tiltja a hátrányos megkülönböztetést. Az Alkotmány 70/A. § /1/ bekezdése a faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás vagyoni születési, vagy egyéb helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetést tiltja. Az Esélytv. 8. §-a az Alkotmány rendelkezéseit konkretizálja az „egyéb helyzet” részletesebb kibontására törekszik, nyílt taxációval. Az Esélytv. második fejezete eljárási szabályokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt milyen eljárások kezdeményezésére van lehetőség.

- 10 -

Az Esélytv. 12. § külön is megnevezi, hogy ezen igények különösen személyiségi jogi perben érvényesíthetők. Az igényérvényesítés megkönnyítése érdekében az Esélytv. sajátos eljárási szabályokat fogalmaz meg, így a bizonyítás kötelezettsége vonatkozásában a Pp. általános szabályaitól való eltérésre nyílik lehetőség. Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban a sérelmet szenvedett félnek valószínűsítene kell, hogy a jogsérelmet szenvedő személyt hátrány érte, és a jogsérelmet szenvedő személy a jogsértéskor rendelkezett e törvény 8. §-ában meghatározott valamelyik tulajdonsággal. E körülmények valószínűsítése esetén a másik felet terheli annak bizonyítása, hogy a jogsérelmet szenvedett fél által valószínűsített körülmények nem állnak fenn, vagy az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani (Esélytv. 19. §). Az antidiszkriminációs igények érvényesítése iránti perekben a bíróságoknak ezért az általános szabályokhoz képest a lex specialis elve alapján elsődlegesen abban a kérdésben kell állást foglalniuk, hogy a hátrány valószínűsítése és az Esélytv. 8. §-ában meghatározott valamely tulajdonság fennállása megállapítható-e, amennyiben ugyanis igen, úgy ez azzal a lényeges eljárásjogi következménnyel jár, hogy a bizonyítási teher az alperesre száll. Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése olyan tulajdonságon kell alapuljon, amely a személyiség lényegi vonásának tekinthető. Az I. és III. rendű

felperesek vonatkozásában a per adatai azt alátámasztották, hogy ők roma származásúnak tekinthetők, azaz e tulajdonságuk, az etnikai hovatartozás a személyiség lényegi vonásának tekinthető. A II. rendű felperes vonatkozásában a felperesek ilyen lényegi tulajdonságot konkrétan nem neveztek meg, a felmerült adatokból következően az ő vonatkozásában a hátrányos szociális helyzet állapítható meg. Annak természetesen nincs akadálya, hogy az Alkotmánybírósági gyakorlatban, illetve az Esélytv. konkrét felsorolásában nem szereplő egyéb tulajdonságot a jogalkalmazási gyakorlat a személyiség lényegéhez közelállónak minősítsen, így olyan tulajdonságnak tekintsen, ami megalapozza az Esélytv. 8. § t./ pontja szerinti egyéb helyzet vagy tulajdonság fennállását, azonban a másodfokú bíróság álláspontja szerint ebbe a körbe a hátrányos szociális helyzet nem vonható bele. Mindebből adódik az a következtetés, hogy a II. rendű felperes tekintetében az egyik konjunktív törvényi feltétel fennállásának hiányában fogalmilag nem kerülhetett sor az antidiszkriminációs jog speciális eljárási rendelkezéseinek alkalmazására, azaz a II. rendű felperes tekintetében helyes volt az elsőfokú bíróság által folytatott, a Ptk. 76. §-ában megfogalmazott személyiségi jogi igény érvényesítése tekintetében érvényesülő általános eljárási szabályok alkalmazása, így a bizonyítási teher telepítése is.

Az I. és III. rendű felperesek vonatkozásában felmerülhet az Esélytv. speciális eljárási rendelkezéseinek alkalmazása, a kereseti tényállításokkal ugyanis a hátrány valószínűsítése, illetve a roma etnikumhoz tartozás valószínűsíthető (ennél magasabb bizonyossági szint, bizonyítás kötelezettsége nem követelhető meg), ugyanakkor a másodfokú bíróság álláspontja szerint a később részletezendő okok miatt abban az esetben sem kerülhet sor alapos igényérvényesítésre, ha a bizonyítási teher szabályát a speciális rendelkezések figyelembevételével értékeljük. Mind az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése, mind pedig az esélyegyenlőség megteremtése alapvetően állami intézkedésekkel valósítható meg,

- 11 -

Pf.III.20.627/2008/3. szám

azaz elsősorban állami cselekvéssel, jogalkotással és egyéb intézkedések megtételével kell az Esélytv. rendelkezéseinek megfelelő háttérrel biztosítani. Az egyenlő bánásmód követelménye kötelezett oldalán negatív kötelezettséget jelent, azaz a kötelezettek nem sérthetik meg mások egyenlő emberi méltóságát, ugyanakkor az eleve hátrányos helyzetben lévő személyek formálisan egyenlőként való kezelése hátrányos helyzetük konzerválásával járhatna, ezért nem elegendő annak biztosítása, hogy őket a többiekkel azonos jogok illessék meg, hanem bizonyos pozitív intézkedésekre van szükség, amelyek lehetővé teszik, hogy a helyzetükből fakadó hátrányokat csökkentsék, illetve megszüntessék. E pozitív intézkedések megtételére is az Alkotmány 70/A. § /3/ bekezdése alapján elsősorban az állam köteles. E kötelezettségek legpregnánsabb megnyilvánulási formája olyan jogszabályok megalkotása, amelyek e célkitűzéseknek megfelelnek. Megállapíthatjuk, hogy a jelenlegi szabályozási környezet mellett a felperesek tekintetében az állított jogsérelmek, hátrányok nem igazolhatók, azaz a valószínűsítettnek elfogadott körülmények nem állnak fenn, és az alperesek oldalán az egyenlő bánásmód követelményének sérelme sem állapítható meg. Az általuk hivatkozott **pszichológus neve2**-féle magánszakértői vélemény nem teszi aggályossá a perbeli szakértői véleményt,

és az alperesek akkor is kimentik magukat a felelősség alól, ha a bizonyítási teher megfordulásával számolunk.

Az Esélytv. 27-29. §-ai oktatási jogviszonyokban is kötelezővé teszik az egyenlő bánásmód követelményének és esélyegyenlőség biztosításának megvalósítását. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (Ktv.) 4/A. §-a az Esélytv.-vel összhangban rögzíti a közoktatás feladatainak elvégzésében közreműködők kötelezettségét, mely szerint az egyenlő bánásmód követelményét kötelesek megtartani. Előírás ugyanakkor az is, hogy a gyermek személyre szabottan minden segítséget megkapjon képessége, tehetsége kibontakoztatásához, személyisége fejlesztéséhez, ismeretei korszerűsítéséhez (Ktv. 4. § /7/ bekezdés b./ pont). A Ktv. 30. § /1/ és /2/ bekezdése a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók azon jogát szabályozza, hogy különleges gondozás keretében állapotuknak megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljenek attól kezdődően, hogy igényjogosultságukat megállapították. Az igényjogosultság megállapítására a Ktv. 30. § /3/ bekezdése, valamint a képzési kötelezettségekről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet (Vhr.) rendelkezik. E szerint a sajátos nevelési igényű gyermekek igényjogosultságát szakértői bizottságoknak kell megállapítaniuk. Ezen jogszabályi környezetből az tűnik ki, hogy az oktatási jogviszonyokban és az oktatásba való bekapcsolódás alapjául szolgáló speciális nevelési igény felmerülése esetén az igényjogosultság meghatározására szolgáló, és a közoktatási jogviszony keretébe vonható szakértői vizsgálatok elvégzésénél mind az Esélytv. idevonatkozó rendelkezéseit, mind pedig a Ktv. és Vhr. szabályait be kell tartani. Egyetért az ítélőtábla az elsőfokú bíróság véleményével abban, hogy az integrált, vagy szegregált oktatási formák közötti választás, ezen oktatási formák hasznosságának és hatékonyságának kérdése nem bírói jogalkalmazói hatáskörbe tartozó kérdés, erről állami feladat állást foglalni, és megfelelő jogalkotással a jogszabályi háttérrel biztosítani. Amennyiben pedig éppen a

- 12 -

közoktatási feladatok ellátásáról szóló törvényi rendelkezések adnak lehetőséget sajátos nevelési igényű gyermekek általános tantervtől eltérő speciális nevelésére, oktatására, úgy önmagában e rendszer megléte a személyiségi jogi jogsérelem megalapozására nem szolgálhat.

Kétségtelenül nem került sor az eljárásban eseti szakértő kirendelésére tekintetben, hogy a roma lakosság számaránya hogyan viszonyul a konkrét oktatási jogviszony tekintetében az I. rendű alperesi oktatási intézményben nevelt gyermekek számarányához, ugyanakkor a megismételt eljárásban meghallgatott **személy neve**, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Esélyegyenlőségi Főosztályának főosztályvezető-helyettese nyilatkozatából az tűnik ki, hogy Bács-Kiskun megye nem tartozik azon területek közé, ahol nagyobb arányban élnének roma származásúak, így a speciális nevelési igényűvé nyilvánítás alapjaként a roma lakosság felülreprezentáltságából következtetést levonni nem lehet. A másodfokú bíróság megítélése szerint statisztikai adatok önmagukban egyebekben sem igazolhatják hátrányok szükségképpen bekövetkezését, legfeljebb ilyen megállapítások kiindulópontjaként szolgálhatnak, azonban a perbeli esetben a felmerült közvetett statisztikai adatok sem a felperesi tényállításokat támasztották alá. A perben kirendelt és több szakértőből álló testület által adott kiegészített szakértői vélemény aggálytalanul alátámasztja azt, hogy a felperesek vonatkozásában indokolt volt a speciális nevelési

igényű tanulókra vonatkozó igényjogosultság megállapítása, és igényjogosultságuknak megfelelő sajátos oktatási jogviszonyban történő oktatásuk, nevelésük. Szakértőt a bíróság azért vett igénybe a polgári peres eljárásban, mert a bíróság az e szakterületnek megfelelő szakértelemmel nem rendelkezik (Pp. 177. § /1/ bekezdés). A szakértővel összefüggésben a bíróság feladata a perben jelentős tényekre, vagy körülményekre vonatkozó kérdés feltevése, (Pp. 180. § /2/ bekezdés), ugyanakkor az nem bírói kompetencia, hogy a szakértő által használt módszerek vonatkozásában a bíróság utasítást adjon. Az ítéletábra álláspontja szerint a kiegészített és testület által adott szakértői vélemény kellő magyarázatul szolgál arra, hogy miért azokkal a szakértői módszerekkel állapította meg a felperesek tekintetében a II. rendű alperes vizsgálati módszereinek helyességét, amit a felperesek kifogásoltak ugyan, ennek alátámasztására magánszakértői véleményt is csatoltak, ugyanakkor önmagában a véleményeltérés a meggyőző, kellő szakmai érvekkel alátámasztott szakértői véleményt nem teszi aggályossá. A több évi nyomon követésen alapuló szakértői megállapítások megalapozottan és megnyugtatóbban képet tudnak festeni a felperesek nevelési-oktatási igény szintjéről, mint az esetlegesen ugyan más módszerrel készült, de egy egyszeri vizsgálaton alapuló szakértő megállapításai. Új szakértő kirendelésére pedig csak akkor kerülhet sor, ha a szakértő véleménye bizonyított tényekkel ellentétben állónak látszik, vagy helyességéhez egyébként nyomatékos kétség fér (Pp. 182. § /3/ bekezdés). Az elsőfokú bíróság helyesen értékelte a felperesek által csatolt magánszakértői véleményt, amelyet a felperesek az objektív tényfeltárás igényével, álláspontjuk alátámasztására kívántak felhasználni, ugyanakkor e felmerült és értékelt bizonyíték sem teszi aggályossá a perben kirendelt igazságügyi szakértői vélemény megállapításait.

Pf.III.20.627/2008/3. szám

A felperesek által felvetett problémák több tekintetben a peres felek közötti jogviszony kereteit meghaladják. Így azoknak a hivatkozásoknak, amelyek általános oktatáspolitikai kérdésekre vonatkoznak, és a fennálló jogszabályi környezet kritikáját fogalmazzák meg, jelen jogvitában érdemi relevanciájuk nem lehetett, e kérdések vizsgálatára legfeljebb állam-állampolgár közti jogviszonyokban kerülhet sor. Azt azonban a másodfokú bíróság is hangsúlyozza, hogy a jelen perbeli esetben semmi nem utalt arra, hogy szociális hátrányaik miatt érte volna megkülönböztetés a felpereseket és ennek folytán kerültek volna a II. rendű alperes javaslatára az I. rendű alperesi oktatási intézménybe, mint ahogyan arra sem, hogy az I. és III. rendű felpereseket etnikai hovatartozásuk miatt diszkriminálták volna. Az I. és II. rendű alperesek magatartása tekintetében a szükségesség, arányosság, ésszerűség mércéjének sérelméről sem beszélhetünk, azaz az I. rendű oktatási intézménybe kerülésüket megelőzően szükséges volt oktatási-nevelési igényeik felméréséhez a II. rendű alperes szakértői vizsgálatára, a speciális nevelési igényjogosultság megállapítása folytán arányos intézkedés az I. rendű alperesi iskolában történő nevelés, és arra sem merült fel semmilyen adat, hogy objektív, ésszerű magyarázat nélkül az oktatási intézménybe helyezés, vagy a tanulmányaik folytatása során a felperesekkel szemben hátrányosabban jártak volna el.

A fentiekre tekintettel az ítéltábla az elsőfokú bíróság érdemben helyes döntését a Pp. 253. § /2/ bekezdése alapján helybenhagyta. Észlelte ugyanakkor az ítéltábla, hogy miután a korábbi 12.P.21.843/2006/44. számú ítélet hatályon kívül helyezésére a Pp. 252. § /2/ bekezdése szerinti eljárási szabálysértés miatt került sor, így az 1990. évi XCIII. törvény 51. § /1/ bekezdése szerint a megismételt eljárásban fellebbezési eljárási illeték fizetési kötelezettség nem merült fel, ugyanakkor mindez nem mentesítette volna az elsőfokú bíróságot azon kötelezettsége alól, hogy a korábban hozott, hatályon kívül helyezett ítélete elleni felperesi fellebbezés folytán felmerült és személyes költségmentességük folytán az állam által előlegezett fellebbezési eljárási illeték viseléséről döntsön. Ez elmaradt, az illeték vonatkozásában pedig a Pp. 253. § /3/ bekezdése szerint a másodfokú bíróság a fellebbezési jog korlátaira tekintet nélkül köteles határozni, ezért pontosította az elsőfokú bíróság illeték viselésére vonatkozó rendelkezését, megállapította, hogy helyesen a felmerült le nem rótt és állam által viselt eljárási illeték összege 360.000 Ft. A felperesek a másodfokú eljárásban is pervesztesek lettek, ezért a Pp. 78. § /1/ bekezdése alapján perköltség megfizetésére kötelesek, melynek összege áll az I. és II. rendű alperesek jogi képviselőjével kapcsolatosan felmerült és az ítéltábla által a 32/2003. (VIII. 22.) IM számú rendelet 3. § /2/ bekezdés a./ pontja, /4/, /5/ és /6/ bekezdése alapján megállapított, az alperesi jogi képviselő által a másodfokú

- 14 -

eljáráásban kifejtett munkával is arányban álló, ÁFA mértéket nem tartalmazó ügyvédi munkadíjból.

Szeged, 2009. március 30. napján

Dr. Kissné dr. Koch Ágnes sk.	Dr. Simonné dr. Gombos Katalin sk.	Dr. Rakita Zsuzsanna sk.
a tanács elnöke	előadó bíró	táblabíró